

بِه نام خـ داوَنـ د بـ شـ نـ ده مـ هـ رِـ بان

قرآن

تفسیر قطره ای قرآن کریم

آیات برگزیده ماه مبارک رمضان

حجت الاسلام محسن قرائتی

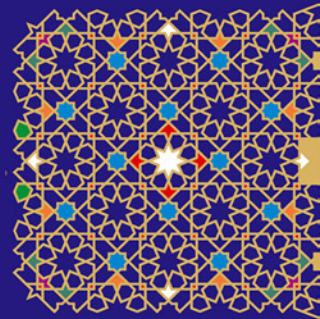

مرکز آموزش مجازی دانشگاهیان

WWW.EC.NAHAD.IR

تفسیر قطره ای قرآن کریم

آیات برگزیده ماه مبارک رمضان

جلسه سوم

ارزش رمضان، نزول قرآن

بسم... الرحمن الرحیم. سر سفره قرآن هستیم، قرآن و تفسیر قرآن در چند دقیقه می‌گوییم. از اول قرآن که شروع کردیم الآن آیه ۱۸۵ هستیم. این آیه را با هم بشنویم:

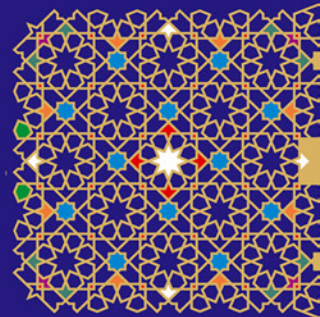
شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِي أُنزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ هُدًى لِّلنَّاسِ وَبَيِّنَاتٍ مِّنَ الْهُدَىٰ وَالْفُرْقَانِ فَمَن شَهِدَ مِنْكُمُ الشَّهْرَ فَلْيَصُمْهُ وَمَن كَانَ مَرِيضًا أَوْ عَلَىٰ سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِّنْ أَيَّامٍ أُخَرَ يُرِيدُ اللَّهُ بِكُمُ الْيُسْرَ وَلَا يُرِيدُ بِكُمُ الْعُسْرَ وَلِتُكْمِلُوا الْعِدَّةَ وَلِتُكَبِّرُوا اللَّهَ عَلَىٰ مَا هَدَاكُم وَلِعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ (۱۸۵)

در آیه قبل، که آیه ۱۸۵ بود بحثی بود که مسافر روزه‌اش را بخورد، مریض روزه‌اش را بخورد، این‌هایی که در طول سال مریض هستند و پیر هستند نمی‌توانند روزه بگیرند، بخورند، و به هر عدد یک روز کفاره بدهند بیشتر دادند بهتر است و آخرش هم فرمود که «فَمَنْ تَطَوَّعَ خَيْرًا لَهُ» یک وقت اگر دستور دادیم و گفتیم عمل کنید این به نفع خودتان است. قرآن بارها گفته است که دستورات من به نفع خودتان است. «إِنْ أَحْسَنْتُمْ أَحْسَنْتُمْ لِأَنْفُسِكُمْ» مثل معلمی که به بچه سر کلاس می‌گوید درس بخوان. این درس خواندن شاگرد، این به نفع خود شاگرد است.

حالا در اینجا می‌گوید «شَهْرُ رَمَضَانَ» این روزه ماه رمضان واجب شد. بد نیست این را هم بدانید چون در مکه مشکلات بود، - البته شاید می‌گویم - شاید چون مشکلات بود

تفسیر قطره ای قرآن کریم

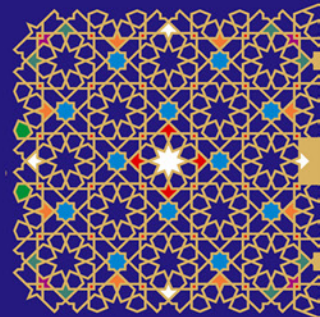
آیات برگزیده ماه مبارک رمضان

دیگر مشکل روی مشکل نبود، مثلاً جهاد در مکه نبود چون مردم مکه اینقدر در حال شکنجه بودند، یه روزه در مکه بود، در محاصره اقتصادی بودند. امروزه دکترا می گیرند دکترای آموزشی، یعنی برنامه ریزی آموزشی که چه دستوری چه زمانی؟ اینها خودش یک روانشناسی می خواهد، که کجا چه بگوییم با چه لحنی بگوییم؟ با چه کسی؟ به چه کسی؟ چگونه؟ با چه صوتی؟ با چه لحنی؟ چه مقداری؟ اینها همه اش فرمول هایش حکیمانه است. مثلاً چیزهایی که نیازی به پول دادن و جان دادن است اینها در مدینه بود! مثلاً قانون زکات در مدینه آمد. جهاد در مدینه آمد. روزه در مدینه آمد. در مکه مشکلاتی که داشتند و جمعیت شان کم بود، آغاز کار بود، هم تعداد کم، هم فشارهای خود مکه. خب، حالا «شَهْرُ رَمَضَانَ» در آیه قبل گفتیم روزه بگیرید، بعد هم گفتیم «أَيَّاماً مَعْدُودَاتٍ» چند روز. حالا آن چند روز را بیان کرده است و گفته است می دانید آن چند روز چه زمانی است؟ ماه رمضان. سال ۱۲ ماه است از ۱۲ ماهها فقط یکی از ماهها اسمش در قرآن آمده است. یعنی اسم رمضان، شوال، ذی القعدة، ذی الحجه، محرم، صفر، ربیع الاول، ربیع الثانی، جمادی الاول، جمادی الثانی، رجب، شعبان اینها هیچ کدام اسم شان در قرآن نیست. از این دوازده ماه فقط اسم ماه رمضان آمده است. «رمضان» از «رَمَضٌ» هست. «رمض» یعنی سوزاندنی که دود ندارد. ماه رمضان را می گویند ماه رمضان ظاهراً به خاطر این است که ماه گناه سوزی و ماه عفو خداست. «شَهْرُ رَمَضَانَ» جالب این است که در قرآن دوازده تا کلمه «شهر» آمده است چون سال ۱۲ ماه است و در قرآن هم دوازده کلمه «شهر» آمده است. جالب این است که سال ۳۶۵ روز است، ۳۶۵ تا کلمه «یوم» در قرآن آمده است. «شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِي أُنزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ» ماه رمضان است که قرآن در آن نازل شد. یعنی اگر گفتیم روزه بگیرید گفتیم در ماه قرآن روزه بگیرید، عظمت ماه رمضان به روزه اش نیست، عظمت ماه رمضان به قرآن

تفسیر قطره ای قرآن کریم

آیات برگزیده ماه مبارک رمضان

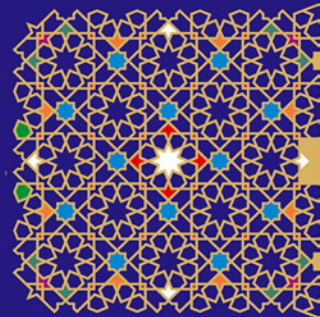
است نمی گوید «شَهْرُ رَمَضَانَ كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ»! می گوید «شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِي أُنزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ» یعنی کل ماه رمضان، عظمت رمضان، بزرگی رمضان به خاطر قرآن است. «الَّذِي أُنزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ» قرآن چیست؟ «هُدًى لِّلنَّاسِ» هدایت مردم است «و بَيِّنَاتٍ مِّنَ الْهُدَىٰ» یک هدایت عمومی داریم و یک هدایت خصوصی. یعنی با دلایل روشن هدایت می کند. بعد می فرماید «وَالْفُرْقَانَ» با فرقان شما می توانید فرق بین حق و باطل را بشناسید یعنی قرآن به شما ملاک و معیار می دهد. با آیات قرآن می فهمید چه چیزی حق است و چه چیزی باطل!

«فَمَنْ شَهِدَ مِنْكُمُ الشَّهْرَ» هرکس شاهد ماه رمضان بود یعنی هرکس ماه رمضان برایش قطعی شد «فَلْيَصُمْهُ» باید روزه بگیرد «وَمَنْ كَانَ مَرِيضًا أَوْ عَلَىٰ سَفَرٍ» تکرار می کند اگر کسی مریض بود یا در حال سفر بود «فَعِدَّةٌ مِّنْ أَيَّامٍ أُخَرَ» مریض روزه اش را بخورد، مسافر هم روزه اش را بخورد، به تعداد روزه هایی که خورده است بعد از ماه رمضان قضا کند. «يُرِيدُ اللَّهُ بِكُمُ الْيُسْرَ» من نمی خواهم به شما سخت بگذرد نمی توانید روزه بگیرید نگیرید بخورید و بعد قضا کنید. «وَلَا يُرِيدُ بِكُمُ الْعُسْرَ» خدا سختی را نمی خواهد. البته «عُسْرٌ» یعنی سختی غیر قابل تحمل. و الا کسی نگوید که دخترم ده سالش هست روزه بگیرد رنگش زرد می شود! ما یکسری کارها را نباید بهانه کنیم! اینجا باید کمک کنیم که حکم خدا پیاده بشود. یعنی آموزش و پرورش برنامه های ورزش و جست و خیز را برای بچه ها ماه رمضان نگذارد. چون دخترهای ۹ ساله به تکلیف می رسند و دختر ۹ ساله که سحری خورده، صبح اگر برایش ورزش بگذارید زودی گرسنه اش می شود. تشنه اش می شود.

دولت می تواند یک برنامه ای بگذارد که نانواها شب پخت کنند! چون نانوا نمی تواند بگوید من چطور ایستاده پهلوی تنور آتش تشنه ام نشود؟ خب قرآن گفته است این

تفسیر قطره ای قرآن کریم

آیات برگزیده ماه مبارک رمضان

«عُسر» است. خب اینجا خودت را به «عسر» زدی! چه اشکالی دارد ماه رمضان شب پخت کند و روزها هم نانوا نان‌ها را بکشد. مگر ما الآن نان‌ها را در فریزر نمی‌گذاریم بعد گرم می‌کنیم می‌خوریم! بالاخره این‌هایی هم که نان گرم می‌گیرند سردش می‌کنند دو مرتبه گرمش می‌کنند! باید ببینیم چطوری می‌شود برنامه‌های آموزشی، برنامه‌های اداره‌ها، برنامه تاکسیرانی، برنامه‌های سفرها طوری برنامه‌ریزی شود که «تعاونوا علی البرّ» کمک کنیم در اینکه مردم روزه بگیرند، و لذا حدیث داریم که کسانی که کارگر دارند در ماه رمضان به کارگیشان سبک بگیرند یعنی توقع کار غیر ماه رمضان را از کارگر نداشته باشند.

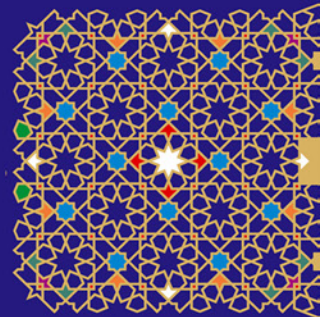
یا مثلاً سحری که غذا به بچه می‌دهید یک غذایی باشد که زود هضم نشود. یعنی پدر و مادر کمک کنند که بچه‌شان روزه‌اش را بگیرد یعنی زودی نگویند بچه‌ام جان ندارد و... خیلی بچه‌ام بچه‌ام نکنید. بله اگر واقعاً بچه مریض می‌شود طاقت فرسات روزه‌اش را بخورد اما صرف اینکه حال ندارد خب معلوم است خدا گفته روزه بگیرید که حال نداشته باشید! بنا نیست که شما حال داشته باشید!

اینکه می‌گوید «يُرِيدُ اللَّهُ بِكُمْ الْيُسْرَ» خداوند آسان می‌خواهد «وَلَا يُرِيدُ بِكُمُ الْعُسْرَ» و خدا نمی‌خواهد که مشکلی باشد منتهی «عسر» که واقعاً «عسر» باشد نه اینکه حالا یک خرده بی‌حالم یک خرده رنگش پریده!

خب حالا ما اگر شش روز روزه خوردیم، می‌گوید ۶ روز بعد از ماه رمضان روزه را قضا کن. چرا؟ برای اینکه «وَلْتَكْمِلُوا الْعِدَّةَ» آن عده، یعنی آن ۳۰ روز شما یک جوری پر بشود «وَلْتَكْبِرُوا لِلَّهِ عَلَىٰ مَا هَدَاكُمْ» تکبیر بگویید بخاطر اینکه خدا شما را هدایت کرد و شکر کنید.

تفسیر قطره ای قرآن کریم

آیات برگزیده ماه مبارک رمضان

ماه رمضان خیلی ماه مهمی است. نفس کشیدن در ماه رمضان انگار «سبحان...» است. خوابیدن انگار عبادت است. یک آیه قرآن خواندن انگار همه قرآن را خواندی. نماز در ماه رمضان قبول است. سفارش شده به پیرمردها احترام کنید؛ به بچه‌ها رحم کنید، اخلاق‌تان را در ماه رمضان خوب کنید. دعا در ماه رمضان مستجاب است. خیلی ماه رمضان، ماه مهمی است. هرکس می‌تواند افطاری بدهد؛ حتی یک نفر گفت یا رسول... ما نمی‌توانیم افطاری بدهیم فرمود: ولو به نصف خرما، ولو به مقداری خرما.

از برکات ماه رمضان خودتان را محروم نکنید. وقتی گرسنه می‌شوید و روزه می‌گیرید «وَأَذْكُرُوا بِجُوعِكُمْ وَعَطَشِكُمْ فِيهِ جُوعَ يَوْمِ الْقِيَامَةِ وَ عَطَشَهُ» اگر گرسنگی و تشنگی به شما فشار آورید یاد گرسنگی و تشنگی قیامت بیفتید. روزه، قلب را رقیق می‌کند و انسان را با خدا آشتی می‌دهد.

حتی زمان طاغوت، شهربانی آن زمان هر سال اعلامیه می‌داد که ماه رمضان مردم خدایی‌تر می‌شوند آمار فساد کمتر می‌شود.

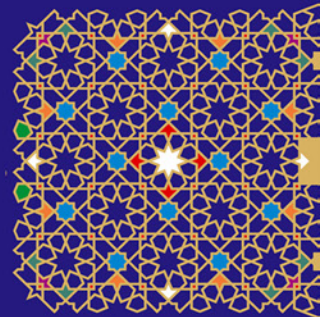
و پیامبر اسلام خطبه مفصلی راجع به ماه رمضان گفته است. در «بحار، جلد ۹۶، ص ۳۵۶» خطبه شعبانیه دارد برای اهمیت این موضوع.

ماه رمضان، ماه خداست. اول کارت دعوت آمده، «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ» ای مؤمنین! کسانی که با ما رابطه دارید روزه! خود خدا دعوت کرده است. پذیرایی‌اش چیست؟ قرآن، شب قدر، دعای مستجاب، عبادت. پذیرایی‌های ماه رمضان، پذیرایی‌های مادی نیست، پذیرایی‌های معنوی است.

آن وقت ببینید خدای غنی می‌شود میزبان و ما می‌شویم میهمان. چه عزتی است! خب،

تفسیر قطره ای قرآن کریم

آیات برگزیده ماه مبارک رمضان

چه به ما می دهد؟ می گوید شب قدر خوراک یک سالت را هم به تو می دهد. شب قدر که در ماه رمضان است به اندازه زندگی یک سال تأمین می شود.

روایتی در «وسایل الشیعه، ج ۷، ص ۱۱۹» هست که می فرماید روزه دار باید از دروغ، گناه، جدال، حسادت، غیبت، مخالفت با حق کردن، فحش، سرزنش، خشم، طعنه زدن، ظلم به مردم و مردم آزاری، معاشرت با مردم فاسد، سخن چینی، حرام خواری دوری کنید. چون به هر حال میهمان خدا هستید و باید ماه رمضان برنامه ها را تغییر داد. و حتی در حدیث داریم که آمده که آن کسی که اطاعت از رهبران آسمانی نکند یعنی در خط ولایت معصوم نباشد، یا مثلاً همسرش را اذیت کند بدرفتار باشد، نامهربان باشد، خواسته های همسرش را تأمین نکند، پدر و مادر از او ناراضی باشند روزه اش قبول نیست.

ما در اسلام سه شرط داریم: (۱) شرط صحت؛ که اگر این شرط نباشد نماز صحیح نیست. مثل قبله، رو به قبله نباشد نماز باطل است. وضو نباشد نماز باطل است. بعضی کارها شرط صحت است.

(۲) بعضی کارها شرط قبولی است. مثل اینکه بگویند نماز را با حضور قلب بخوانید، حالا اگر حواست هم پرت شد نمازت صحیح است ولی قبول نیست.

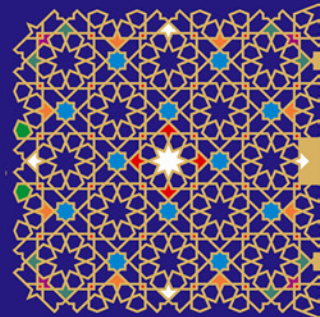
(۳) بعضی کارها شرط کمال است.

پس سه تا شرط داریم: شرط صحت، شرط قبولی و شرط کمال. مثل اینکه می گوید «لاصلاه رجالاً فإلا فی المسجد» همسایه مسجد اگر نمازش را در مسجد نخواند، نماز نخوانده است یعنی چه؟ یعنی نمازش کامل نیست. پس بعضی شرطها شرط صحت است که اگر نبود نماز

تفسیر قطره ای قرآن کریم

آیات برگزیده ماه مبارک رمضان

باطل است. روزه باطل است. بعضی وقت‌ها نه درست است اما قبول نمی‌شود مثل خانه‌ای که خانه هست ولی کسی نمی‌تواند در آن زندگی کند. لیوان است و کسی در آن آب نمی‌خورد مورد رغبت نیست!

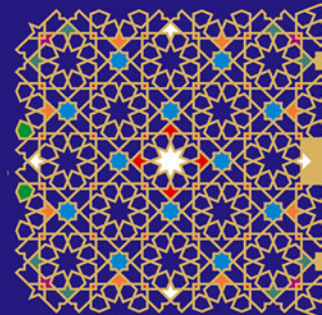
پس بعضی چیزها شرط صحت است، بعضی چیزها شرط قبولی است و بعضی چیزها شرط کمال. اگر می‌خواهید روزه شما کامل باشد باید همین‌طور که غذا در معده شما نمی‌رود حرف بیخود هم در گوش شما نرود و حرف بیخود هم از دهانت بیرون نیاید. یعنی دست و پایتان هم روزه باشد نه فقط شکم.

خب این نکاتی که در این آیه هست گفتیم:

- ارزش رمضان، به ماه قرآن است. که گفته شد.
- هدایت مراحل دارد یک مرحله عمومی دارد که «هدی للناس» یک مرحله خصوصی دارد «بِیِّنَاتٍ مِنَ الْهُدَى»
- و روزه را باید یقین پیدا کنید که ماه رمضان شده روزه بگیرید
- قضای روزه بر مریض و مسافر واجب است «فَعَدَهُ فِي الْاَيَّامِ الْاٰخِرِ»
- روزه قضا زمان خاصی ندارد «آیام آخر» یعنی هر وقت شد تا سال دیگر یک سال وقت داری.
- تعداد روزه قضایی هم به همان تعدادی باشد که خوردی.
- روزه زمینه‌ساز انسان است زمینه‌ساز شکر و سپاسگزاری انسان است. «وَلْتُكَبِّرُوا لِلَّهِ عَلٰی مَا هَدَاكُمْ وَّلَعَلَّكُمْ مَّا تَشْكُرُونَ».

تفسیر قطره ای قرآن کریم

آیات برگزیده ماه مبارک رمضان

خدایا از آن عبادت‌هایی که تو دوست داری نصیب همه ما بگردان، از آن نمازها، از آن روزه‌ها، از صلوات‌هایی که تو دوست داری و از آن کمک به فقرایی که تو دوست داری نصیب همه ما بفرما.

والسلام